

Buchholz

Man kan fundera på hur man ska gå fram i sin forskning. Det är lätt att hamna i fällan att utgå från otillräckliga fakta och göra en hypotes som sedan blir till en sanning. Mitt cirklande runt i fråga om Barchholdt visar att jag själv gjort så. *Hur komma till en snabb och effektiv hypotes och gå direkt på lösningen?* Det är något att fundera på. Jag fick lära mig av en mentor (med arbete som kulturgeograf vid universitetet i Gbg) att man måste ställa rätt frågor. Det är A och O vid all forskning. Det kan överföras till nutida sökning via nätet. Hur skriver man en effektiv söksträng när man googlar? Ibland är det ändå omöjligt att "gå direkt på". Då behöver man vara envis och påhittig och kunnig i fråga om olika källor att använda (som en detektiv som samlar pusselbitar, hur små och till synes betydelselösa de än är).

Det är lätt med facit i hand att säga hur man skulle ha gjort. Jag började med att läsa igenom de källor man hänvisat till för att se om det gick att rätta något eller få ut något mer: börsbrevet 1701 och NRR 1585 om Jens "Barckoll". Det ledde till några saker att rätta och förtydliga och fundera vidare över, men inte till något avgörande. Sedan försökte jag med att utgå från Johan Bockholt och läsa på nätet om honom och hans släkt och sedan att läsa källorna utifrån möjliga tankefel där. Genom att jag inte använde alla tillgängliga källor (se nedan) hamnade jag i en rundgång och inte heller på det sättet i något avgörande.

I den här frågan visade det sig att det borde ha varit så här: då det rörde sig om en misstänkt fader som var länsman (länsherre) på Island och av adlig börd, borde man tänka på officiella handlingar (utnämningar och brev). För Danmark-Norge finns dessa i Norske rigsregistrarer och i Danske kancelli och dess brevböcker. Jag som vet att de är lättillgängliga via nätet borde ha börjat med att försöka få fram en bild av Johan "Bockholt" och se om den kunde stämma med en dotter Elisabeth som kunde ha gift sig till Marstrand. När jag nu efter två olika "forskningsvängar" gjorde just detta, framkom en intressant bild av denne Johan. Man fick en bild av ett livsöde som både var intressant biografiskt och upplysande genealogiskt (arvet).

Johan hette egentligen *Buchholz*! Detta om vi ska tro hans anförvant "Hans von Bockholt", på andra ställen stavat Buchholz (på ett ställe "Johannes von Buchholz"), som framträdde när det blev fråga om arv. Mer om detta nedan. Formen Bockholt får ses som en förändring till något som harmonierade med det livländska¹ eller danska språket. Det heter i antavlor att släkten kommit från Tyskland till Livland. I de här källorna ser vi att det kan stämma. Anförvanten Hans von (inte alltid medtaget i källorna) Buchholz levde i Baden-Württemberg. Han kan ha varit kusin eller något avlägsnare. Han skrivs inte som son till Johan utan bara anförvant. Att han framträdde vid arvet var likt det som hände i många andra släkter, när någon avled utan egna bröstarvingar. Han ville bevaka sin rätt till arvet. Det fanns en noga uträknad arvsgång i flera led.

Johan Buchholz nämns från 1569 12/5. Han hade varit krigsfånge i Sverige och behövt ta ett lån på 249 daler. Efteråt fick han medel av kungen till återbetalning av lånet för "ökad villighet att återinträda i K. Maj:ts tjänst". I början av 1570 blev han skeppshövitsman. Senare samma år

---

¹ Han sägs ha kommit från Livland. Uppgiften om detta kan kanske komma från ett arkiv i Livland som nämner en Johan Buchholz 1523 (via Anbytarforum). Det fanns även en Ernst Buchholz där och tydligen en etablerad släkt.

förlänades han hela Island (att ta upp alla skatter och avgifter och redovisa för kungen). Han tjänstgjorde till 1587 och utförde olika uppdrag enligt brev från konungen och regeringen. Den 30 maj det året öppnade han med darrande händer det brev han fruktat skulle komma. Majestätet ville inte längre "unna honom" att vara länsman på Island. Vad som låg bakom denna förnedrande avsättning framkommer inte. Kanske hade han gjort sig skyldig till ekonomiska oegentligheter eller helt enkelt slarvat med de pengar och varor han hade att förvalta (se nedan). Alltnog, han fick bita i det sura äpplet och avgå. Han begärde och fick ett intyg på sin tjänst 1570-1587 och såg till att indriva resterande skatt från bönderna.

Under de följande 10 åren var Johan borta från de officiella källorna. Troligen reste han till Danmark för att se om godset Klingstrup som hans då (1584) bortgångna hustru Lisbeth Urnes förste man fått i pant 1563 och som Johan 1577 fick ägorätt till genom gårdsbyte med kronan. Det verkar inte ha gått så bra med det heller, för 1597 fick han ett nytt förläningsbrev på Island (troligen efter långvariga böner och andra försök att bli tagen till nåder). Året efter fick han sjöpass till Island på sitt eget skepp. Men det gick som det gick. Han ådrog sig stora skulder, och kungen fann ingen annan möjlighet än att åter avsätta honom. Detta skedde 1601 (men han fick postumt genom släktingar ett intyg på att han officiellt haft förläningen till 1602). Johan dog på Island. Tog han sitt liv? Ja, kanske. Vad hade han att leva för nu? Han var barnlös och änkling, hade fallit i onåd hos kungen och var högt skuldsatt och hade troligen genom detta fått ovänner på Island. Han hade bränt sina skepp.

Hans von Buchholz påstod sig vara anförvant och ville få ut sin del av arvet. Var han en lycksoökare? Nej! Han bad konungen om att få ut det som kunde bli kvar av arvet (lösöre som hade förts i kistor till Kerteminde²) mot att han betalade Johans isländska skulder. Detta genomfördes också till majestätets belåtenhet och var klart efter två år. Johans föräldralösa styvbarn (Lisbeths barn med förste maken Peter Lykke) fick också ut sitt rättmätiga arv.

Som man ser finns inget här som skulle visa att Johan hade en dotter Elisabeth som blev gift i Marstrand. Både arvskiftet 1601-03 och hans liv på Island och i Danmark talar emot något sådant. Genom hans hustru fanns en svag koppling till Östdanmark (de provinser som senare blev svenska) genom länsherren i Malmöhus län Jörgen Urne, men den kunde knappast ha lett till någon personlig kontakt med Marstrand (även om Johan hade haft en dotter Elisabeth, vilket han nu inte hade).

Henrik Karlsson 2018

---

² Oklart varför. Kerteminde ligger några mil norr om Klingstrup, på Fyn och var då en obetydlig hamn med fiske och sjöfart och bara några hundra invånare.

Hej!

Skickar lite om den förmodade fadern Johan Bockholt. Min forskning visar klart att han kan stryka s i detta sammanhang, och då blir det i svenska antavlor som i danska. Johan Bockholt från Livland och Island hade inga barn. Han hade inte heller några syskon (t.ex. en Elisabeth). I så fall hade inte anföranten (alltså inte broder) Hans von Bockholt (Buchholz) varit aktuell, och inte heller hade enbart styvbarnen varit aktuella. Som du kan se i bilagan var Johan intressant biografiskt. Jag pusslade ihop hans liv för att få en bild från hans sida för att se om det kunde finnas någon beröringspunkt. Det är så man kan behöva göra. Och här finns ju dessutom en bouppteckning i sammandrag som klargör det hela.

Erik von Ende kan du också avskriva. Det är ytterligare en skröna eller ett feltänk. Om det står Röd som hemort, betyder det inte nödvändigtvis Röd på Hönö. I Bohuslän finns otaliga Röd. Att man hamnat på Hönö är väl pga namnet Erik Hansson. Men på Hönö har aldrig funnits någon sådan person som von Ende, och det finns inga källor kvar att leta vidare i efter honom. Jag har gått igenom alla, och det rör sig om 1500-talet då det inte finns så mycket bevarat. Den enda eventuella anknytningen till frälset finns på Rörö, där man 1542 betalade sämjeskatt.

Det var en skatt enligt överenskommelse mellan kronan och ägaren/arrendatorn som infördes på vissa hemman under en övergångsperiod. I åtminstone vissa fall var det tidigare en frälsegård. Dessa betalade ingen skatt. När en sådan inte längre var frälse, måste den införas i kronans jord ebok. Sämje ifråga om Rörö betydde att landskylden (som betalades i pengar) blev högre än för andra halvgårdar, men att man slapp de andra jordebokspersedlarna (in natura). Men hur Rörö kan ha tillhört frälset vet ingen. Kanske ön ingick i något gods på Hisingen. Det fanns inte många frälsegårdar där, men det går inte att räkna ut vilken. Men det var säkert i så fall ingen frälseperson som bodde på ön, utan där fanns bara vanligt folk. Nej, von Ende kan kanske letas efter i gården Röd i Stenkyrka socken på Tjörn, den socken där han dog. Jag har tidigare fått frågan av förre ordföranden i ÖÖSF Hans Taremark och förklarat för honom. Han tillhör tydligen dem som gärna hoppar på sådana tankar. Men det är helt orimligt att se ett adelskap i den magra kronogården Röd på Hönö, där bevarade jordeböcker enbart redovisar en serie vanliga åbor (fiskare och skeppare). Inte heller domböckerna (från 1658) säger något om detta (ibland skrivs det där om förhållanden hundratals år tidigare). Inte heller i Bohusläns kopiebook (brev om frälsegods från 1500-talet och framåt) finns något sådant att hämta. Släktforskaren Kenneth Bengtsson på Tjörn är en av dem som vet mest om gamla tider där, liksom på Inland.

Jag skickar också en rättad och kompletterad översikt över tillägget till Friis när han kom till Veddigge, delvis från böckerna av Andreas och Anna Karlsson om 1600-talets Halland. De har mera fullständigt än jag gått igenom alla domböckerna, men även mål som gått vidare till lagmansrätten (Hallands landsting), Göta hovrätt och kungen. Dessa instanser har ibland bevarade avskrifter från tingsrätterna som ersätter dem som inte är bevarade i de serierna. Helt underbara böcker, både i fråga om text och bilder. Du skrev väl i början att du hade intressen i Halland också? I så fall kan du köpa eller låna de här böckerna om du inte redan har gjort det.

Du skrev att du bor i Hjärtum. Känner du till släktforskaren och potatisodlaren Gustav Johansson? Honom har jag utbytt data med om Hjärtum och området däromkring. Han var en mycket duktig genealog och delade gärna med sig av det han hittat. Han berättade om sin potatishobby. Han hade över 300 arter. Men nu lever han nog inte längre.

Hoppas du ursäktar om jag i mina artiklar och mail till dig förklarar sådant som du redan kan, men jag vet ju inte hur långt du kommit och hur mycket du redan har lärt dig i din forskning. I övrigt kan jag säga att jag tänker skicka en kort version av både Friis och Barckholdt till resp. ställe i Anbytarforum, eftersom man där diskuterat hit och dit, men inte kommit fram till det jag gjort här.

Vänl hälsn
Henrik